

Bibelens gave, 3. del

De katolske bispekonferencer for England & Wales og Skotland har udgivet et fælles læredokument om bibellæsning. Med bispekonferencernes tilladelse bringer catholica.dk dokumentet, fordelt på artikler, der vil blive bragt cirka med én artikel om ugen gennem fem uger. Her følger tredje del.

Af bispekonferencerne i England & Wales og Skotland ¹

Tredje del

At læse Det gamle Testamente

Dine ord blev til fryd for mig og til hjertets glæde (Jer 15,16)

24. En umådelig samling tekster

Vi begynder vores rejse gennem Bibelen med de jødiske skrifter, som kristne kender som Det gamle Testamente. En umådelig samling af 46 bøger blev samlet sammen gennem mange århundreder. Hver bog har sin egen kompositionshistorie, og meget af materialet må have eksisteret i mundtlig form, længe før det blev skrevet ned, ordnet og struktureret på forskellige måder. Moderne studier har gjort os mere opmærksomme på den kompleksitet, der er involveret i kompositionsprocessen. Vi tror, at alle disse processer var beskyttet af Helligåndens inspiration.

¹ Oversat af Lillian Kristensen

25. Kanon

Dokumentet fra Den pavelige Bibelkommission, *Det jødiske folk og dets hellige skrifter i den kristne Bibel*,² udgivet i 2001, beskriver dannelsen af kanon, det vil sige den officielle liste af inspirerede bøger, som udvikledes over en lang periode (*Det jødiske folk*, 16-18). På Jesu tid var de dele af kanon, som vi kender som Torahan og Profeterne allerede færdiggjorte, og Jesus henviser tit og ofte til dem.³ Torahan er det hebraiske navn for det, vi i kristen tradition kalder Loven. Det hebraiske ord *torah* oversættes mere præcist som "lære" eller "vejledning" og er det navn, der er givet de fem første bøger, som vi kalder *Mosebøgerne*. I den jødiske tradition omfatter Profeterne (eller *nebi'im* på hebraisk) de historiske bøger: Josvabogen, Dommerbogen, Første og Anden Samuelsbog og Første og Anden Kongebog, og dertil de store og små profeter. En tredje kategori af bøger, der ganske enkelt er kendt som "skrifter" (hebraisk *ketubim*), var stadig en åben samling på Jesu tid. Den jødiske religiøse ledelse lukkede ikke endelig denne kanon før det andet eller tredje århundrede efter Kristus (*Det jødiske folk*, 16).

26. De deuterokanoniske bøger⁴

Efter Aleksander den Stores⁵ erobringer havde det græske sprog imidlertid spredt sig ud over det østlige middelhavsområde, og jøderne i Ægypten havde oversat deres hebraiske bøger til græsk og dannet en græsk Bibel, der er kendt som Septuaginta. Den indeholdt bøger, som aldrig fandt vej til den hebraiske kanon, nemlig de såkaldte deuterokanoniske bøger: Tobits Bog, Judiths Bog, Første og Anden Makkabæerbog, Visdommens Bog, Siraks Bog og Baruks Bog. Det nye Testaments forfattere brugte frit disse bøger, og Kirken overtog dermed en kanon for jødiske skrifter, der var længere end den hebraiske kanon (*Det jødiske folk* 17). Det var både den græske og den latinske Kirke, der – fra og med den sene patristiske tid⁶ – medtog de deuterokanoniske bøger i deres liturgiske læsninger. Fra tid til anden var der diskussion om disse ekstra bøger i Kirken, men en udbredt brug og en stigende enighed anså dem for at have samme status som bøgerne i den hebraiske kanon (*Det jødiske folk*, 18). De deuterokanoniske bøger blev udfordret på reformationstiden og blev af nogle kristne kendt som de "apokryfe" bøger med lavere status end Den hellige Skrift. I nyere tid har der dog været en øget brug af de deuterokanoniske bøger, og de kan ofte findes i bibeludgaver, der ikke er produceret af katolikker.

27. Det gamle Testamente

Navnet "Det gamle Testamente" stammer oprindeligt fra apostelen Paulus.⁷ Dette navn er sommetider blevet opfattet som noget negativt og er blevet erstattet af udtryk som "Det første Testamente" og "De jødiske Skrifter" i et forsøg på at undgå at vække anstød. Men det er ikke udtryk for manglende ærbødighed eller forbundet med en negativ biklang at bruge navnet "Det gamle Testamente", for disse bøger er en væsentlig del af den kristne Bibel (*Det jødiske folk*, 19, note 33). For kristne

² Det omfattende dokument er ikke oversat til dansk, men kan læses ved at klikke her: **engelsk** eller **tysk**

³ Matt 5,17: Tro ikke, at jeg er kommet for at nedbryde loven eller profeterne. Jeg er ikke kommet for at nedbryde, men for at opfylde. Matt 7,12: Derfor: Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne. Luk 24,44: Så sagde han til dem: Dette er, hvad jeg sagde til jer, mens jeg endnu var hos jer: Alt det må opfyldes, som står skrevet om mig i Moseloven, hos profeterne og i salmerne.

⁴ *Deutero* kommer af det græske ord *deuteros*, der betyder *den anden*. *Deuterokanoniske* er således de bibelske bøger, som først kom med i kanon i anden omgang. O.a

⁵ Død 323 f. Kr. O.a.

⁶ Kirkefædrenes tid. O.a.

⁷ 2 Kor 3,14: Dog forhærdedes deres tanker, for indtil den dag i dag bliver det samme slør ved med at ligge over oplæsningen af den gamle pagt uden at tages bort, for det fjernes først i Kristus. – (Ordet *testamente* betyder både *testamente* og *pagt*. O.a.)

tydeliggør ordet "Det gamle Testamente" ganske enkelt forskellen mellem bøgerne i den jødiske Bibel og bøgerne i den nye pagt, der blev bragt i stand med Kristi død og opstandelse, og som vi kalder "Det nye Testamente".

28. I begyndelsen

Den jødiske Bibel begynder i Første Mosebog med kapitler, som "slår en tone an til læsning af hele Bibelen" (*Det jødiske folk*, 27). De første elleve kapitler af Første Mosebog fokuserer på verdens og menneskers situation, nemlig skabte i Guds billede og lighed og dog adskilt fra Gud ved synd. Den skabende Guds godhed ses sammen med menneskers behov for frelse. Disse første kapitler overvejer hele menneskehedens store dilemma og ikke kun det jødiske folks. Da spørgsmålene, der stilles her, og svarene, der gives, vedrører alle mennesker, er det ikke overraskende, at der findes visse ligheder mellem disse religiøse fortællinger fra de første kapitler i Første Mosebog og traditionelt materiale fra andre kulturer, især fra den antikke Østen. Opdagelsen af et sådant materiale førte Kirken til at udvikle sin lære om de litterære genrer, der findes i Bibelen. Det blev klart, at materialet, der fandtes i disse kapitler i Første Mosebog, ikke blot kunne beskrives som historieskrivning. Selvom det kan indeholde nogle historiske spor, var hovedformålet at give religiøs belæring (*Det jødiske folk*, 27-28). Disse kapitler lærer os stadigvæk om den skabende Guds godhed og forsyn, om den ødelæggende virkning af menneskers hemmelige forståelse med det onde, om betroelsen af jorden til menneskene og deres pligt til at tage vare på den, om værdighed og ligheden mellem mand og kvinde, skabt i Guds billede, og om det guddommelige bud om at holde hviledagen hellig.

29. Et udvalgt folk

Når vi når frem til kapitel tolv i Første Mosebog rettes vores opmærksomhed på det jødiske folks gamle forfædre og på patriarken Abraham. "I sin overstrømmende kærlighed ønskede Gud at frelse hele menneskeslægten, og for at forberede den herpå udvalgte Han sig på enestående måde et folk, til hvem Han ville betro løfterne." (*Dei Verbum*, 14).⁸ *Dei Verbum* forklarer, at udvælgelsen af Israel er det første trin i Guds plan for alle menneskers frelse. Abraham er modtageren af Guds løfter og Guds frie gaver, han er en mand af tro, som stoler på, at Gud vil sørge for ham.⁹ Apostelen Paulus anbefaler ham som en model for kristen tro. Han huskes som "fader til en mængde folkeslag"¹⁰ og fejres i liturgien som "Troens Fader" (*Romersk Missale, første eukaristiske bøn*). Patriarkerne og matriarkerne i Første Mosebog er mennesker af tro.¹¹ De hører Guds ord og lever af det. Gennem

⁸ **Klik her** for at se dette koncilsdokument. Red.

⁹ 1 Mos 15,6: Abram troede Herren, og han regnede ham det til retfærdighed. 1 Mos 22,18 [Herrens engel råbte]: "Alle jordens folk skal velsigne sig i dit afkom, fordi du adlød mig."

¹⁰ Rom 4,18: Med håb imod håb troede han, at han skulle blive fader til en mængde folkeslag, som det var sagt ham: Så mange skal dine efterkommere blive.

¹¹ Hebr 11,8 – 22: I tro adlød Abraham kaldet til at bryde op og drage til et sted, som han skulle få i eje, og han drog af sted uden at vide, hvor han kom hen. I tro slog han sig ned i det forjættede land som i et fremmed land og boede i telte sammen med Isak og Jakob, medarvingerne til det samme løfte; for han ventede på byen med de faste grundvolde, hvis bygmester og skaber er Gud. I tro fik selv Sara, der var ufrugtbar, kraft til at grundlægge en slægt, skønt hun var ude over den alder, fordi hun anså ham, der havde givet løftet, for troværdig. Derfor blev også efterkommerne efter en eneste mand, der endda havde mistet sin livskraft, så mange som himlens stjerner og som de talløse sandskorn på havets bred. – Med troen i behold døde alle disse uden at have fået løfterne opfyldt; de havde kun set og hilst deres opfyldelse i det fjerne, og de bekendte, at de var fremmede og udlændinge på jorden. Men de, der siger noget sådant, giver dermed til kende, at de søger et fædreland. Hvis de dermed havde tænkt på det, som de var rejst ud fra, havde de haft lejlighed til at vende tilbage; men nu var det et bedre fædreland, de længtes efter, nemlig det himmelske. Derfor skammer Gud sig ikke ved dem eller ved at kaldes deres Gud. For han har allerede grundlagt en by til dem. – I tro bragte Abraham Isak som offer, da han blev sat på prøve, og var rede til at ofre sin eneste søn, skønt han havde fået løfterne, og der var blevet sagt til ham: "Det er efter Isak, dine efterkommere skal

dem vil Guds åbenbaring blive kendt af mennesker på jorden. Både Det gamle og Det nye Testamente lærer os at acceptere mennesker fra alle nationer som børn af den ene Gud (*Det jødiske folk*, 33-35). Denne lære i Bibelen er af ganske særlig relevans i dag.

30. Udfrielsen og pagten

Udfrielsen fra slaveriet i Ægypten er centralt i den jødiske Bibel og grundlæggende for den jødiske tro helt indtil i dag (*Det jødiske folk*, 31). Gud åbenbares for Israel gennem "ord og handlinger", som er nært forbundet (*Dei Verbum*, 2 og 14). Gud åbenbarer sig selv til Moses som "Jeg er den, jeg er" (2 Mos 3,14). Denne handling, at Gud i sit forsyn befrier sit folk fra slaveri, og fortællingen om loven, der gives, og pagtdannelsen på Sinai, er omdrejningspunktet i Anden Mosebog. Moses er folkets mellemmand og Guds betroede tjener.¹² Pagten mellem Gud og folket sammenfattes i disse ord: "jeg vil være jeres Gud, og I skal være mit folk".¹³ Israel skal fuldstændigt og alene leve for Gud (*Det jødiske folk*, 37-38). Pagtens love blev udviklet gennem mange århundreder, og æres af det jødiske folk som Torahens store gave.

31. Livets love

I dag fejrer jøderne stadig påskefesten år efter år og genoplever udfrielsen fra Ægypten. At Gud befriede folket fra slaveri er det grundlæggende dogme i jødisk tro. Gud Herren gav dem dernæst en lov, der skulle forme deres liv.¹⁴ Torahen er den del af Skriften, som jøderne nærer størst ærbødighed for (*Det jødiske folk*, 43). For kristne er udfrielsen fra Ægypten en forberedelse til udfrielsen af alle mennesker fra syndens og dødens slaveri, den befrielse, som blev vundet af Jesus Kristus. Den Gud, der ønsker at israelitterne skal leve i frihed, ønsker frihed for alle mennesker. Den jødiske Torah indeholder meget, som stadig har gyldighed for kristne. For kristne har de ti bud, eller Dekalogen, fundamental og vedvarende gyldighed. Dekalogen er en "livets vej" og har en "befriende kraft" (*Katolske Kirkes Katekismus*, 2057). Den sociale lovgivning i Mosebøgerne lærer respekt for alle, lighed i behandling og et særligt blik for sårbare mennesker såsom enker, forældreløse og fremmede. En sådan lære har en dyb relevans for os i dag, fordi problemerne for verdens fattige ikke bliver behandlet med tilsvarende alvor. Sociale anliggender bliver fremført af profeterne, som f.eks. Amos og Esajas, af Jesus, som nåede ud til de fattige, de syge, de udstødte, og af Kirkens sociale lære gennem århundreder. Men kristen tro forkynder også frihed fra den gamle lov og et nyt liv ved den

have navn; for han regnede med, at Gud havde magt endog til at oprejse fra de døde, og derfra fik han ham også billedligt tilbage. I tro velsignede Isak Jakob og Esau med det, der skulle komme. I tro velsignede Jakob, da han lå for døden, begge Josefs sønner, og han bøjede sig i bøn over grebet på sin stav. I tro talte Josef, da han nærmede sig sit endeligt, om Israels børns udgang af Egypten og befalede, hvad de skulle gøre ved hans døde ben.

¹² 4 Mos 12,7: Sådan gør jeg ikke med min tjener Moses, han er den betroede i hele mit hus

¹³ 3 Mos 26,12: Jeg vil vandre midt blandt jer, og jeg vil være jeres Gud, og I skal være mit folk.

¹⁴ 2 Mos 20,1 – 17: Gud talte alle disse ord: "Jeg er Herren din Gud, som førte dig ud af Egypten, af trællehuset. Du må ikke have andre guder end mig. Du må ikke lave dig noget gudebillede i form af noget som helst oppe i himlen eller nede på jorden eller i vandet under jorden. Du må ikke tilbede dem og dyrke dem, for jeg, Herren din Gud, er en lidenskabelig Gud. Jeg straffer fædres skyld på børn, børnebørn og oldebørn af dem, der hader mig; men dem, der elsker mig og holder mine befalinger, vil jeg vise godhed i tusind slægtled. Du må ikke bruge Herren din Guds navn til løgn, for Herren vil aldrig lade den ustraffet, der bruger hans navn til løgn. Husk sabbatsdagen og hold den hellig. I seks dage må du arbejde og gøre alt, hvad du skal; men den syvende dag er sabbat for Herren din Gud. Da må du ikke gøre noget som helst arbejde, hverken du selv eller din søn eller datter, din træl eller trælkinde eller dine husdyr, og heller ikke den fremmede i dine byer. For på seks dage skabte Herren himlen og jorden og havet med alt, hvad de rummer, men på den syvende dag hvilede han. Derfor har Herren velsignet sabbatsdagen og helliget den. Ær din far og din mor, for at du må få et langt liv på den jord, Herren din Gud vil give dig. Du må ikke begå drab. Du må ikke bryde et ægteskab. Du må ikke stjæle. Du må ikke vidne falsk mod din næste. Du må ikke begære din næstes hus. Du må ikke begære din næstes hustru, hans træl eller trælkinde, hans okse eller æsel eller noget som helst af din næstes ejendom."

nye lov i Ånden.¹⁵ For Jesus, som kom for at fuldende loven, er de to største bud kærlighed til Gud og kærlighed til næsten.¹⁶ Der er en dyb overensstemmelse mellem Jesu lære og Det nye Testamente på den ene side og det grundlæggende i Torahen på den anden side. Både for jøder og kristne kalder den elskende Gud folket til at leve i kærlighed, sandhed og retfærdighed.

32. Det forjættede land

Israels historie fortsætter i de bøger, der kendes som "de historiske" af kristne og som "de tidlige profeter" af jøder. Josvabogen og Dommerbogen taler på forskellig måde om israeliternes bosættelse i Kanaans land, landet, som skulle blive landet Israel. Indgangen i det forjættede land ses som en opfyldelse af det guddommelige løfte, men fortællingerne rejser alvorlige teologiske spørgsmål. Gud fremstilles som den, der befaler israelitterne at tilintetgøre deres fjender ved at "lægge band".¹⁷ Sådanne befalinger opstår udfra en teologi, hvorefter enhver, der ikke er troende, anses for at bringe religiøs forurening til troende (*Det jødiske folk*, 56). Når *Dei Verbum* taler om "ufuldkomne og tidsbetingede forhold" i Bibelen (*Dei Verbum*, 15), har den uden tvivl til hensigt at medregne de tekster, der handler om band. Israel kommer gradvist til at forstå, at intet folk må behandles på den måde, og at alle folk er kaldet til at kende den ene Gud. En anden vanskelig tekst er fortællingen om dommeren Jeftas ofring af sin datter i Dommerbogen kapitel 11.¹⁸ Det er væsentlig at se sådanne tekster i deres historiske sammenhæng, så at primitive tanker om Guds bud bliver afbalanceret af

¹⁵ Rom 8,1 - 2: Så er der da nu ingen fordømmelse for dem, som er i Kristus Jesus. For livets ånds lov har i Kristus Jesus befriet mig fra syndens og dødens lov.

¹⁶ Mark 12,28 – 34: En af de skriftkloge, som havde hørt dem diskutere og lagt mærke til, at Jesus svarede dem rigtigt, kom hen og spurgte ham: "Hvilket er det første af alle bud?" Jesus svarede: "Det første bud er: ›Hør Israel! Herren vor Gud, Herren er én, og du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele dit sind og af hele din styrke.‹ Dernæst kommer: ›Du skal elske din næste som dig selv.‹ Intet andet bud er større end disse." Så sagde den skriftkloge til ham: "Det er rigtigt, Mester. Det er sandt, som du sagde, at Gud er én, og at der ikke er nogen anden end ham, og at det at elske ham af hele sit hjerte og af hele sin forstand og af hele sin styrke og det at elske sin næste som sig selv er mere værd end alle brændofre og slagtofre." Da Jesus hørte, at han svarede klogt, sagde han til ham: "Du er ikke langt fra Guds rige." Derefter turde ingen længere spørge ham om noget. – Matt 5,17: Tro ikke, at jeg er kommet for at nedbryde loven eller profeterne. Jeg er ikke kommet for at nedbryde, men for at opfylde.

¹⁷ Jos 6,17 - 21: Der skal lægges band på byen; den og alt, hvad der er i den, skal tilhøre Herren. Kun skøgen Rahab og alle, der er i huset hos hende, skal blive i live, fordi hun skjulte de mænd, vi sendte ud. Men hold jer fra det, der er lagt band på, så I ikke kommer til at begære det og tager noget af det, der er lagt band på, så I bringer bandet over Israels lejr og styrter Israel i ulykke. Alt sølv og guld og ting af bronze og jern skal helliges Herren. Det skal bringes til Herrens skatkammer. – Folket udstødte kampråbet, da der blev stødt i hornene. Da folket hørte lyden fra hornene, udstødte de et kampråb så højt, at muren faldt sammen, og de kunne gå lige ind i byen og indtage den. Med sværdet lagde de band på alle, der var i byen, både mænd og kvinder, unge og gamle, okser, får og æsler.

¹⁸ Dom 11,29 – 39: Da kom Herrens ånd over Jefta, og han drog gennem Gilead og Manasse og videre til Misper i Gilead, og fra Misper i Gilead drog han mod ammonitterne. Jefta aflagde det løfte til Herren: "Hvis du giver ammonitterne i min hånd, skal den første, der går ud af døren til mit hus og kommer mig i møde, når jeg vender hjem fra ammonitterne som sejrherre, tilhøre Herren; ham vil jeg ofre som brændoffer." – Så drog Jefta ud til kamp mod ammonitterne. Og Herren gav dem i hans hånd. Han tilføjede dem et stort nederlag og slog dem fra Aro'er helt til Minnit og til Abel-Keramim, tyve byer. Sådanne bukkede ammonitterne under for israelitterne. – Da Jefta kom hjem til sit hus i Misper, var det hans datter, der kom ham i møde, dansende til paukens lyd. Hun var hans eneste barn, han havde ellers ingen sønner eller døtre. Da han fik øje på hende, flængede han sine klæder og sagde: "Ak, min datter! Du knuser mig, du styrter mig i ulykke. Jeg har aflagt et løfte til Herren, og jeg kan ikke tage mine ord i mig igen." Hun sagde til ham: "Har du aflagt et løfte til Herren, far, så gør med mig, som du har lovet, nu da Herren har givet dig hævn over dine fjender, ammonitterne." Og hun sagde: "En ting beder jeg dig om: Giv mig en frist på to måneder, så jeg kan gå op i bjergene sammen med mine veninder og græde over, at jeg skal dø som jomfru." Han sagde: "Gå du blot!" og han lod hende være væk i to måneder. Hun gik ud i bjergene sammen med sine veninder og græd over, at hun skulle dø som jomfru. Da de to måneder var gået, vendte hun hjem til sin far, og han gjorde med hende, som han havde givet løfte om. Hun havde aldrig været sammen med en mand.

den sandhed og de værdier, der kommer til udtryk i de senere bøger. Med hensyn til det forjættede land ser kristne dets opfyldelse i løftet om Guds rige.¹⁹

33. Kongedømmet

Da israelitterne havde bosat sig i det forjættede land, rejste spørgsmålet om kongedømme sig. I Første Samuelsbog fortælles om de uoverensstemmelser, der var blandt Israels folk om monarkiets oprettelse. Skulle Guds folk regeres af en konge? Forbød Gud suveræniteten ikke dette? Israel endte med at forstå Davids kongedømme og hans efterfølgeres som givet af Gud som en garanti for Guds fortsatte solidaritet med folket.²⁰ Et lignende spørgsmål drejede sig om bygningen af et tempel. Efter de første tvivlsspørgsmål om at bygge et tempel for Gud ligesom for de hedenske guder, byggede Davids søn Salomon et tempel i Jerusalem og indviede det højtideligt som stedet, hvor Guds navn skulle være.²¹ Han er ganske klar over, at ingen bygning, der er bygget af menneskehænder, nogensinde ville kunne rumme den levende Gud.²² Præsentationen af kongedømmet i Første og Anden Kongebog er en historie om den vantro, der prægede størstedelen af kongerne med få bemærkelsesværdige undtagelser. En parallelhistorie i Krønikebøgerne forstærker præsentationen af David og hans søn Salomon.

¹⁹ Hebr 3,7 - 4,11: Derfor, som Helligånden siger: Om I dog i dag ville lytte til ham! Gør ikke jeres hjerter hårde som ved oprøret, på fristelsens dag i ørkenen, da jeres fædre udæskede mig og satte mig på prøve, skønt de havde set mine gerninger i fyrré år. Derfor følte jeg afsky for den slægt, og jeg sagde: De farer altid vild i deres hjerte, og de kender ikke mine veje. Så svor jeg i min vrede: De skal aldrig komme ind til min hvile. Se til, brødre, at der aldrig i nogen af jer skal være et ondt, vantro hjerte, så der sker frafald fra den levende Gud, men forman hinanden hver dag, så længe der er noget, der hedder »i dag«, for at ingen af jer skal blive forhærdet ved syndens bedrag; for vi har del i Kristus, hvis vi indtil det sidste holder urokkeligt fast ved den tillid, vi havde i begyndelsen. Når det hedder: Om I dog i dag ville lytte til ham! Gør ikke jeres hjerter hårde som ved oprøret, hvem var det så, der havde hørt ham og alligevel gjorde oprør? Var det ikke alle dem, der anført af Moses var vandret ud fra Egypten? Og hvem var det, han harmedes på i fyrré år? Var det ikke på dem, der syndede, og hvis lig kom til at ligge i ørkenen? Og hvem gjaldt det, når han svor, at de ikke skulle komme ind til hans hvile, om ikke dem, der havde været ulydige? Vi ser altså, at det var på grund af deres vantro, at de ikke kunne komme derind. – Lad os altså være på vagt, så ingen af jer skal vise sig at være kommet for sent, da løftet om at komme ind til Guds hvile endnu står ved magt. For vi har fået det glædelige budskab forkyndt ligesom de; men de havde ikke gavn af at høre ordet, fordi de ikke modtog det i tro, da de hørte det. For når vi kan komme ind til hvilen, er det, fordi vi tror, sådan som han har sagt: Så svor jeg i min vrede: De skal aldrig komme ind til min hvile, og det sagde Gud, skønt hans gerninger var færdige, fra verden blev grundlagt. For et sted har han sagt således om den syvende dag: »Og på den syvende dag hvilede Gud efter alle sine gerninger,« men på dette sted derimod: »De skal aldrig komme ind til min hvile.« Det står altså endnu tilbage, at nogle kommer ind til hvilen, og de, der tidligere havde fået det glædelige budskab, var på grund af ulydighed ikke kommet ind. Derfor fastsætter han for anden gang en dag, som skal være »i dag«, idet han efter så lang tids forløb taler ved David, som det før er nævnt: Om I dog i dag ville lytte til ham! Gør ikke jeres hjerter hårde. For hvis Josva havde ført dem ind til hvilen, ville Gud ikke senere have talt om en anden dag. Altså venter der Guds folk en sabbatshvile. For den, der er kommet ind til hans hvile, har også selv fået hvile efter sine gerninger, ligesom Gud efter sine. Lad os altså være ivrige efter at komme ind til den hvile, for at ingen skal falde på grund af en tilsvarende ulydighed. – (*Det jødiske folk*, 57; *Fortolkning af Bibelen i Kirken*, III.A.1 – **Klik her** for at se denne redegørelse)

²⁰ 2 Sam 7,15 – 16: Men min trofasthed skal ikke tages fra ham [nemlig Davids søn], sådan som jeg tog den fra Saul, ham som jeg fjernede til fordel for dig. Dit hus og dit kongedømme skal stå fast for mit ansigt til evig tid, din trone skal være grundfæstet til evig tid.

²¹ 1 Kong 8,29: Lad dine øjne være åbne for dette hus nat og dag, det sted, om hvilket du har sagt, at dér skal dit navn være, og hør den bøn, din tjener beder vendt mod dette sted.

²² 1 Kong 8,27: Bor Gud da på jorden? Nej, himlen og himlenes himmel kan ikke rumme dig; hvor meget mindre da dette hus, som jeg har bygget!

34. Israels profeter

Gennem hele kongedømmets periode og i profeternes sene århundreder talte Guds ord til Israel. Nogle profeter såsom Samuel, Nathan og Elias findes i de historiske bøger Første og Anden Samuelsbog og Første og Anden Kongebog, mens de store og små profeter har deres egne bøger. Disse bøger kendes som "de sene profeter" i jødisk tradition. Profetens opgave er at tale på Guds vegne til den enkelte og mere almindeligt til hele folket. Profeterne forudsiger ikke så meget om fremtiden, som de taler med knusende klarhed om den virkelighed, de ser omkring sig. En profet må ofte bebrejde mennesker deres synder (*Det jødiske folk*, 52). Profeter som Amos og Esajas minder Israel om pagtens forpligtelser udfordrer folket til at leve i pagten og taler højlydt om omsorgen for de fattige og svage. De, der fortsætter med at undertrykke deres landsmænd, trues af ulykke, og også regenter, som ikke har tillid til Gud, trues. Profeterne vil også bringe opmuntring og håb til folket, især i det babylonske fangenskabstid, da Jerusalem og templet var ødelagt, og alt syntes håbløst. Det blev eksilprofeternes opgave at forkynde håb og nyt liv til folket, som kun forventede død (*Det jødiske folk*, 58). For kristne er disse profetier om frelse en forkyndelse af den fuldstændige frelse, med tiden givet til alle, ved Kristus, og profetierne taler stadig magtfuldt om nyt liv og forløsning.

35. Profeternes lidelser

Profeterne er kaldet af Gud og inspireret af Guds Ånd. Bøgerne af Esajas, Jeremias og Ezekiel bringer fortællinger om deres kaldelse.²³ Gennem intense oplevelser af Gud og af deres egen uværdighed gives de styrke til deres opgave. Profeter er ofte uvelkomne og bliver ofre for vold. Jeremias sættes i gabestokken, smides i en cisterne og er fængslet lige så længe, som han havde prædikeret underkastelse under Babylon ved Jerusalems belejring.²⁴ En bogrulle med hans ord ødelægges af kongen.²⁵ På trods af en sådan sårbarhed fortsatte profetiens magt med at leve. Jesus fremstilles i evangelierne som en profet, som til tider hyldes, men hvis budskab er uvelkomment for mange (Matt 21,11; Mark 6,4).²⁶ Utallige mænd og kvinder har fortsat forkyndt Ordet gennem århundrederne, for Gud giver stadig det mod, han gav profeterne, til dem, som forkynder sande værdier ind i en verden, der ofte ikke er lydhør.

36. Profeti og opfyldelse

Den kristne læsning af de profetiske bøger har især sat fokus på de profetiske ord om den kommende konge, Messias eller "den salvede". Israels håb om en sådan gudgiven hersker udtrykkes især af profeten Esajas.²⁷ Digtene om "den lidende tjener" i den sidste del af Esajas' Bog er blevet skattet af kristne som forudsigelse af Kristi lidelse og død.²⁸ Den kristne fremhævelse af sådanne tekster har ind imellem ført til mindre påskønnelse af andre dimensioner i den profetiske prædiken, som for eksempel den sociale lære. Hvor betydningsfuldt det end er, så er det messianske håb ikke et dominerende træk i de profetiske bøger, men i Det nye Testamente bliver det "en væsentlig og basal fortolkningsnøgle" (*Det jødiske folk*, 63). Det nye Testaments forfattere påpeger opfyldelsen, der blev bragt ved Kristus, ved at overtage og udvikle elementer fra de jødiske skrifter. Der er sammenhæng

²³ Læs Es 6; Jer 1; Ez 1-3

²⁴ Læs Jer 20 og 37-38

²⁵ Læs Jer 36

²⁶ Matt 21,10 – 11: Da han [Jesus] nåede ind i Jerusalem, blev der røre i hele byen, og folk spurgte: "Hvem er han?" og skarerne svarede: "Det er profeten Jesus fra Nazaret i Galilæa." – Mark 6,4: Men Jesus sagde til dem: "En profet er ikke miskendt undtagen i sin hjemby og blandt sine slægtninge og i sit hus."

²⁷ Læs Es 9 og 11

²⁸ Læs Es 42,49,50 og 52-53

i opfyldelsen, men samtidig opdages en ny og mere fuldkommen betydning i de gamle ord (*Det jødiske folk*, 21).

37. *Visdomslitteraturen*

Den jødiske Bibel indeholder også bøger, der under ét er kendt som "skrifter" (hebraisk *ketubim*). Blandt kristne benævnes mange af disse øvrige bøger som "visdomslitteratur". Denne term er en løs betegnelse, men omfatter givetvis Jobs Bog, Ordsprogenes Bog, Prædikerens Bog og de deuterokanoniske bøger Siraks Bog og Visdommens Bog. Disse bøger deler en forståelse af den guddommelige gave "visdom", engang imellem personificeret som en kvinde, der inviterer mennesker til et veldækket bord (Ordsp 9,1-6).²⁹ Denne fine samling af bøger taler på flere forskellige måder om mange af de problemer, mennesker møder. Vise ordsprog er samlet i Ordsprogenes Bog, nogle af dem kan meget vel dateres fra før kong Salomon, der havde ry for at være den viseste af konger. Nogle ordsprog er dybsindige og vægtige, mens andre er lidt trivielle. De mangfoldige former for indsigt, som det menneskelige sind kan have, ses som noget, der skyldes Guds inspiration. Højsangen skal også nævnes her. Denne samling digte om menneskelig kærlighed har beriget vor forståelse af Guds kærlighed til folket og af Kristi kærlighed til Kirken.

38. *Lidelsens problem*

Jobs Bog er en fin og værdifuld bog, et mesterstykke i jødisk poesi og en betydningsfuld milepæl i religiøs tænkning. Den giver sig i kast med det mest anfægtende spørgsmål for troende, nemlig den ulykkelige situation for den uskyldige, der lider. Mens tidligere bøger ganske simpelt havde forklaret al lidelse, hvad enten der var personlig eller fælles, som noget, der var pådraget ved synd, så står Job fast på at gendrive sådanne lette svar. Hans venner gentager igen og igen den traditionelle teologi, men Job holder fast i sin uskyld og belønnes ved to taler af Gud.³⁰ Disse taler synes at sige, at mennesker ikke kan lodde dybden af Guds plan, at Gud giver frihed til alle skabninger, og at det onde er noget, der er knyttet sammen med friheden. I et svar indrømmer Job ydmygt, at han ikke kan forstå dybderne af Guds veje (Job 42,1-3).³¹ Jobs Bog er et fint eksempel på, hvordan Bibelen kan afspejle en læreproces og en udvikling i forståelse hos mennesker. Bogen opmuntrer til dybere eftertanke om lidelsens mysterium, som bliver så klart og tydeligt for kristne i Jesu smerte og kors.

39. *Salmerne*

Den jødiske Bibel indeholder "en vidunderlig skat af bønner" (*Dei Verbum* 15), og blandt disse er Salmernes Bog den smukkeste. Salmerne er blevet beskrevet som "selve hjertet i Det gamle Testamente" (*Det jødiske folk*, 47). Gennem tusinder af år er de blevet bedt af jøder og kristne, og disse vidunderlige salmer udspringer af mange menneskelige følelser og situationer. De kan bruges i sorg til at udtrykke personlig smerte, eller til at knytte til ved andres smerte. Sådanne klagesange ender ofte med et glimt af Guds helende kraft og fører til taksigelse, hvilket ses så tydeligt i Salme 22. Nogle salmer indeholder endda et sprog, der udtrykker had og vold, og selv om disse "forbandelses-

²⁹ Ordsp 9,1 – 6: Visdommen har bygget sit hus, tilhugget sine syv søjler. Hun har slagtet sit slagtekvæg, krydret sin vin og dækket sit bord. Hun har sendt sine piger ud for at udråbe oppe fra byens højder: »Den uerfarne kan dreje ind her!« Til den uforstandige siger hun: »Kom, spis af min mad, drik af den vin, jeg har krydret!« Slip uerfarenheden, så skal I leve, slå ind på den forstandige vej.

³⁰ Læs Job 38 - 42

³¹ Job 42,1 – 3: Job svarede Herren: Nu ved jeg, at du formår alt, intet, du har besluttet, er umuligt for dig. Hvem er det, der uden kundskab tilslører det, du har bestemt? Jeg har talt om noget, jeg ikke forstod, om ting, der var for underfulde til, at jeg kunne vide besked.

salmer" ikke bruges særlig ofte i vor liturgi, kan deres tilstedeværelse i Bibelen lære os, at selv stærke følelser kan udtrykkes over for Gud, der kender vort hjerte. Dybe følelser kan tillades over for Gud, for det er handlinger ud af sådant had, der ikke kan accepteres. Kristne, som fremsiger disse vers i dag, kan bruge sådanne bønner, ikke i forhold til personlige fjender, men i forhold til de magter, der prøver at modarbejde Guds riges komme. Salmer der udtrykker tillid, som for eksempel Salme 23, er stadig meget populære. Denne salme viser os Gud som en omsorgsfuld hyrde og en gavmild vært, der dækker et bord, og salmen taler om Guds vedvarende kærlighed og trofasthed, som vi fuldt ud lærer at kende i hans Søn, som kaldes "den gode hyrde". Salmernes Bog indeholder jublende salmer til Guds pris. De sidste salmer pointerer dette ved at gentage råbet: "Halleluja! Lovpris Herren!"³²

40. Apokalyptiske visioner

På overgangen til Det nye Testamente står Daniels Bog. Selv om det er kristen skik at anbringe den mellem profeterne, så er den en enestående bog, som indeholder gådefulde visioner. Den blev skrevet til et forfulgt folk for at forsikre dem om Guds uendelige omsorg og berolige de undertrykte og forfulgte i enhver tid med, at det onde ikke kan endeligt triumfere. Det er en ny måde at skrive på, der kendes som "apokalyptisk", og som også genfindes i Det nye Testaments bog Johannes' Åbenbaring (*Det jødiske folk*, 60). Bogen taler om Guds Rigets komme³³ og forkynder opstandelsen for dem, der er trofaste.³⁴ Den forbereder Kristi komme.

41. Guds tålmodige undervisning

Dette overblik over Det gamle Testaments bøger viser os, hvordan Guds åbenbaring gradvist bringer folk til en dybere og rigere forståelse (*Dei Verbum*, 14). "Den guddommelige pædagogik har mødt en gruppe mennesker, hvor den fandt dem, og tålmodigt ført dem i retning af en ideel forening med Gud og mod en moralsk retskaffenhed, som vort moderne samfund stadig er langt fra at nå til." (*Det jødiske folk*, 87) Rejsen er langsom og vanskelig, fordi det er sådan menneskelig indlæring og vækst er (*Det jødiske folk*, 21). Enhver af os er kaldet til at træde de gamle stier, opmuntret af eksemplet fra de mange troende enkeltpersoner og fællesskaber. Rejsen fører os gennem Det gamle Testamente, skrifterne, der afspejler jødisk tro, og som blev en del af den kristne Bibel, og bringer os til Det nye Testamente og til Kristus. Kirken har altid kraftigt modsat sig forslaget om, at Det gamle Testamente skulle forkastes eller forbigås: "Uden Det gamle Testamente ville Det nye Testamente blive en uforståelig bog, en plante, der havde mistet sine rødder og måtte tørre ind og visne." (*Det jødiske folk*, 84)

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk

³² Læs Sl 146-150

³³ Dan 2,44: I de kongers dage skal himlens Gud oprette et kongerige, som i al evighed ikke skal gå til grunde, og intet andet folk skal få kongemagten. Det skal knuse og tilintetgøre alle de andre kongeriger, men selv skal det bestå i al evighed.

³⁴ Dan 12,1 – 3: På den tid fremstår Mikael, den store fyrste, der står ved dit folks side. Det bliver en trængselstid, som der ikke har været magen til, så længe folkeslag har været til. På den tid skal dit folk blive reddet, alle der er indskrevet i bogen. Mange af dem, der sover i jorden, skal vågne, nogle til evigt liv, andre til forhånelse, til evig afsky. De indsigtfulde skal stråle som himmelhvælvingens stråleglans, og de, der førte mange til retfærdigheden, skal stråle som stjernerne for evigt og altid.